

İNTERNET BAĞIMLILIĞININ SOSYAL TEMSİLLERİ SOCIAL REPRESENTATIONS OF INTERNET ADDICTION

Eda DELİGÖZ

Psikoloji Doktora Öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü,
Üsküdar Üniversitesi,
İstanbul/Türkiye.

Psychology PhD Student, Institute of Social Sciences,
Üsküdar University,
Istanbul/Türkiye.

eda.deligoz@st.uskudar.edu.tr

ORCID ID: 0000-0001-7037-5527

Makale bilgisi | Article Information

DOI: 10.47994/usbad.1343125

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Geliş Tarihi / Date Received: 14.08.2023

Kabul Tarihi / Date Accepted: 02.02.2024

Yayın Tarihi / Date Published: 20.04.2024

Yayın Sezonu / Pub Date Season: Nisan / April

Bu Makaleye Atıf İçin / To Cite This Article: Deligöz, E. (2024). İnternet Bağımlılığının Sosyal Temsilleri. *USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi* 6(14), 38-63.

İntihal: Bu makale intihal.net yazılımınca taranmıştır. İntihal tespit edilmemiştir.

Plagiarism: This article has been scanned by intihal.net. No plagiarism detected.

İletişim: Web: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbad>
mail: usbaddergi@gmail.com

Öz: Bu çalışma, internet bağımlılığına yönelik sosyal temsilleri incelemeyi amaçlamıştır. Gündelik hayatta kullanılan ve bilimsel bilgi temelli ele alınabilen "internet bağımlılığı" bilgisinin içeriğine dair toplum gözünden ayrıntılı bir bilgi edinebilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın ana temalarını; internet bağımlılığının bir bağımlılık türü olup olmaması ve hangi türe dahil edilmesi, kimlerde görüldüğü, gerekçelerinin neler olabileceği, yol açtığı problemlerin neler olabileceği ve katılımcıların internet bağımlılığı ile sosyal temsiller kuramı arasında bağ kurabilmek adına serbest çağrışım yönteminin dahil olduğu internet bağımlılığı ifadesiyle akıllarına gelen 3 kelimeyi belirtmeleri ile oluşturulmuştur. Katılımcıların vermiş olduğu cevaplar neticesinde internet bağımlılığı kavramına yönelik gündelik bilgi ve bilimsel bilgi içerikleri dönüşümlü olarak incelenmiştir. Araştırmanın katılımcıları (örneklem); İzmir’de yaşayan, 19- 65 yaş aralığında, 7’si erkek ve 8’i kadın olmak üzere 15 kişiden oluşmaktadır. Araştırmanın amacına uygun olarak 5 açık uçlu sorudan hazırlanan görüşme formu katılımcılarla yüze yüze görüşerek uygulanmış, kaydedilen görüşmeler daha sonrasında yazıya geçirilmiştir. Elde edilen veriler, içerik analizine bağlı frekans analizi tekniğine göre analiz edilmiştir. Analiz sonucunda; internet bağımlılığının bir bağımlılık türü olarak görüldüğü ve kategorik olarak değerlendirildiğinde çoğunluğun teknolojik bağımlılık alt sınıfında yer aldığını ifade etmesi, internet bağımlılığına yatkın grubun en çok çocuklarda ve devamında ergenler, yetişkinler olarak görülmesi, internet bağımlılığının gerekçeleri olarak negatif psikolojik duygudurumun yaşanması ve stresin bu durumu tetikleyebileceği, internet bağımlılığının yol açtığı problemler olarak en çok romantik ilişkilerde sorunların olması ve devamında uyku sorunları ile yalan söyleme davranışının gelmesi, internet bağımlılığı denildiğinde katılımcıların akıllarına en çok sosyal medya ve paylaşmak ifadeleri gelerek internet bağımlılığının sosyal temsillerine yönelik sorulan soruları bu cevaplar ile ilişkilendirmişlerdir. "Teknoloji bağımlılığı", "çocuklar", "negatif psikolojik duygudurum (stres)", "romantik ilişkilerde sorunlar", "sosyal medya" temsilleri katılımcıların vermiş olduğu cevaplarda yüksek frekanslar olmuştur. Paylaşılan bu temsiller, bilimsel bilgi ve sağduyu bilgisinin toplumsal etkileşimlere dayanarak oluşturduğu yorumunu doğrulamıştır.

Anahtar Kelimeler: İnternet Bağımlılığı, Sosyal Temsiller Kuramı, İçerik Analizi, Nitel Araştırma

Abstract: This study aimed to examine social representations of internet addiction. An attempt has been made to obtain detailed information from the perspective of society about the content of "internet addiction" information, which is used in daily life and can be handled on the basis of scientific knowledge. The main themes of the study are; whether internet addiction is a type of addiction and which type it is included in, who it is seen in, what its causes and justifications might be, what problems it may cause, and the 3 things that come to mind with the expression of internet addiction, which includes the free association method in order to establish a connection between internet addiction and the theory of social representations. It was created by specifying the word. As a result of the answers given by the participants, daily knowledge and scientific knowledge content regarding the concept of internet addiction were examined alternately. Participants of the research (sample); it consists of 15 people, 7 men and 8 women, aged between 19 and 65, living in İzmir. In accordance with the purpose of the research, the interview form prepared with 5 open-ended questions was applied to the participants by face-to-face interviews, and the recorded interviews were later transcribed. The obtained data were analyzed according to the frequency analysis technique based on content analysis. As a result of the analysis; the fact that internet addiction is seen as a type of addiction and

when evaluated categorically, the majority state that it is in the technological addiction subclass, the group prone to internet addiction is seen mostly in children and then adolescents and adults, experiencing negative psychological mood and this state of stress are the causes of internet addiction. The most common problems caused by internet addiction are problems in romantic relationships, followed by sleeping problems and lying behavior. When internet addiction is mentioned, the participants mostly think of social media and sharing, and they associated the questions asked about the social representations of internet addiction with these answers. The representations of "technology addiction", "children", "negative psychological mood (stress)", "problems in romantic relationships" and "social media" were high in the answers given by the participants. These shared representations have led to the interpretation that scientific knowledge and common sense knowledge are formed based on social interactions.

Key Words: Internet Addiction, Theory of Social Representation, Content Analysis, Qualitative Research

1. Sosyal Temsiller Kuramı (Social Representations Theory)

Toplum içerisinde yer alan, sosyal bir varlık olan insanın tutum, inanç, bilgi, düşünce, görüş gibi çok faktörlü bilişsel unsurları sosyal temsiller (social representations) aracılığıyla dönüşüme uğrayabilir. Sosyal temsiller toplumsal açıdan değerlendirildiğinde zamanla değişime uğradığı, bazı temsillerin ortadan kalkıp yerine yenilerinin inşa edilerek, dönüşebildiği söylenebilir (Çetin ve Asıl, 2018). Geleneksel bilgi, dünyanın yeni teknolojik gelişmeleriyle birlikte, insanların var olan durumları değerlendirme biçimleri, eskiyi yeniye bağlantılı hale getirmesi ve toplumun bireyleri arasında kabul gören inanışlarda da farklılıklar meydana gelebilir. Bilimsel bilginin dönüşümün, gazete ve bilimsel dergi yazılarının karşılaştırılmasıyla anlaşılacağı şeklinde ifade edilebilir (Bilgin, 2013: s. 48). Toplum içerisinde dolaşan bir bilimsel bilgi zaman içerisinde ve birçok kişinin bilgiye müdahalesi sonucunda da değişime uğrayabilir. Fransız sosyal psikolog S. Moscovici'nin 1961 yılındaki "La Psychanalyse, Son Image et Son Public" isimli çalışmasında, sosyal temsiller kuramı ifade edilmektedir. Moscovici, ilk kez "sosyal temsiller" (social representations) kavramını kullanmış, psikanalizin sosyal temsillerine yer vermiştir. Moscovici'nin bu çalışmasıyla özellikle sosyal psikolojide yeni bir çalışma alanı oluşmuş, sosyal temsillerle ilgili birçok çalışma yapılmaya başlanmıştır. Bu çalışmalar sağlık, hastalık, teknolojik bilgiler, insan hakları gibi toplumu ilgilendiren birçok konuda çeşitlilik göstermektedir (Şah, 2009).

Literatürde sosyal temsiller kuramının, S. Moscovici tarafından 1961 yılında oluşturulduğu şeklinde yorumu yapılmaktadır. Moscovici'nin sosyal temsiller kuramını 4 farklı şekilde açıkladığından bahsedilebilir. Günlük yaşamda toplum içerisindeki bireylerin birbirleriyle konuşmaları, bilinmeyen olay/durumları nasıl değerlendirdikleri, kriz anlarını ne şekilde yönettikleri ve bilimle ilgilenen insanların bunu pratikte yapması, yeni kavramlar inşa ederek yeni tanımlar oluşturmalarının sosyal temsiller kuramı için önemli olduğu söylenebilir. 1984'te yayınlanan makalesinde "Düşünen toplum nedir?" sorusuna cevap arayan S. Moscovici, davranışçılık okulunun önemine dikkat çekerek "toplum" kavramının göz ardı

edildiğine, etkisinin önemli bir faktör olarak görülmediği yönünde yorumlarını ifade etmiştir (Özkaya, 2021). Moskovici'nin psikanaliz kuramını incelemek için kullandığı sosyal temsiller kuramı; evrim kuramı, görelilik, diyet, delilik, sağlık gibi birçok konunun halk arasında yaygınlığı, sıklığı, kullanımını açısından ele alınmıştır (Ertürk, 2018: s. 7).

İnternet bağımlılığı kavramı da bir sağlık problemi olarak değerlendirildiği için, halk arasında bu konunun ne kadar bilindiğinin, yaygınlığının ve sıklığının incelenmesi istenilmiştir. Literatürdeki araştırmalar gündelik düşüncede bilimsel ve teknolojik gelişmeler, sağlık ve hastalığa ilişkin görüşler, çeşitli kimliklerin inşası ve insan hakları konuları, toplumun ilgi konusu haline gelen sosyal fenomenler, sosyal temsiller kuramı ile incelenmiştir (Şah, 2011: s. 89). Çalışmanın konusu olan "internet bağımlılığı" teması ile literatürde yer alan sosyal temsiller çalışmalarına bir yenisini ekleyerek, sosyal temsiller kuramı ve internet bağımlılığı kavramları arasındaki ilişkinin nitel bir araştırma ile ele alınarak irdelenmesinin ileride yapılacak çalışmalar için fayda sağlayacağı düşünülmektedir. Toplumun birer parçası olan bireyler, yerleşik dünyaya yabancı olan fenomenlerin sosyal temsillerini oluşturarak ve gündelik iletişim akışı içine yerleştirerek, gündelik bilginin bir parçası haline getirirler (Şah, 2009). "İnternet" kavramı özünde soyut ve toplumun belli bir kesimine denk gelmiş, bunun etkisi olarak da toplum içerisinde kuşak farklılıklarına neden olmuş olabilir. Sosyal temsiller kavramı ile bu tür farklılıklar açıklanabilir, soyut kalan kavramlar biraz daha somut ifadelere dönüşebilir. Sosyal temsiller kuramı, dünyanın işlevsel vizyonları olduğu, insanın iletişim ve eylemlerini etkiledikleri, bir şeylerin kopyası olmayıp sosyal gerçekliğin inşasına katkıda buldukları, kolektif ve günlük söylemlerde yer aldıkları, bilimsel kavramların, teknik bilgilerin medya tarafından sağduyuya uygun bir hale dönüştürülmesinden oluşur (Bilgin, 2016: s. 371). Durkheim'e göre kolektif temsiller sosyolojinin temel konusu iken bireysel temsiller, psikolojinin konusu olmalı şeklinde yorumlanmaktadır (Arkonacı, 2010).

Sosyal temsiller günlük hayatta bireyler arası iletişimde açıklamalar, önermeler, kavramlar seti olarak ve geleneksel toplumların inanç sistemlerinin, mitlerinin modern toplumlardaki karşılıkları şeklinde bir bakıma sağduyunun çağdaş versiyonlarıdır (Bilgin, 2016: s. 371). Toplum içerisinde yer alan din, örf, adet, gelenek, siyasi tercihler/eğilimler yeni icatlar vb. mevzular kalıplaşmış ifadelerden dolayı sorgulanmalarının yanlışlandığı ve önyargılı olumsuz bir tepki içerebiliyor. Sosyal temsiller kuramının dinsel inançları, siyasi görüşleri ve düşünceleri kapsadığı söylenebilir (Menkü, 2006). Toplum içerisinde yaygınlaşmış bazı kalıp yargısal ifadelerden bahsedilebilir. Örneğin, "yeni icatlar teknolojik gelişmeler baskı ve korku ile karşılaşır", "insana yararlı buluşlar toplum tarafından bastırılır, hoş görülmez" gibi ifadeler ile birçoğumuz karşılaşmış olabiliriz. Keza tarihten bu yana ülkemizin bilgin insanları tarafından birçok keşfedilen icatları, toplum içerisinde cesaretli bir şekilde ifade edilemediği için, Avrupa'dan geri kalınmışlık söz konusu olduğu yönünde açıklanabilir. Farklı sosyal gruplar, ortaya çıkan ve açıklanan yeni bilgiye kendi kültür ve geleneklerini dahil ederek, kendi yanlışlıkları çerçevesinde,

kendilerine özgün sosyal temsillerini oluşturabilirler (Narter, 2003). Medya, bilinmeyen bir konuda uzmanı bulup kamuoyunu bilgilendirmesiyle toplumun artık o konunun bileni, tartışanı, fikir üretene haline gelmiştir (Üzelgün, 2015). Sosyal temsiller kuramı içerisinde önemli bir kavram olarak karşımıza çıkan, sağduyusal bilgi, çoğunlukla toplum içerisinde yer alan herkesin inandığı, doğruluğunun sınanmadığı, yanlış ve çelişkili bilgiler, önyargılar çerçevesinde oluşmuş bilgiler topluluğu olarak karşımıza çıkabilir. Bilimsel bilgi (scientific knowledge) ve sağduyusal bilgi (common sense knowledge) kavramları sosyal temsiller kuramının önemli iki temel bilgi biçimi bileşenleridir. Böyle bir durumda bilimsel bilgi ve sağduyu bilgisi sosyal temsillerin konusu olmaktadır (Aktaş vd., 2004). Sosyal temsiller, sağduyu bilgisi ve bilimsel bilginin etkileşimi sonucunda ortaya çıkan, yeni bir bilgi yöntemi olarak ifade edilir (Narter, 2004). Sağduyu bilgisi toplum içerisinde yer alan bireylerin gündelik hayatlarında kullandıkları, ortak kanaatler sonucunda yer etmiş, geçerliliğine inanılan bilgi türleri olarak ifade edilebilir. Bilimsel bilgi; mantık ve kanıta dayalı öneriden yola çıkarak sonuca doğru sistematik bir şekilde ilerleyen bilgi kaynağı olarak ifade edilebilir (Öner, 2002). Bilimsel bilgiden yola çıkılarak "internet bağımlılığı" kavramı için uzmanları tarafından araştırılıp bilimsel bir hale dönüştürülür, aynı zamanda toplumun diğer bireyleri tarafından, sağduyu bilgisi "internet bağımlılığı" kavramına dair toplumda bir görüş oluşturulabilir.

Demirleme (Anchoring)

"Demirleme, yabancı fikirleri demirlemek, onları aşına olunan bir bağlam setinin içinde, düzenli kategorilere ve imgelere indirgemektir" (Moscovici, 2001; Narter, 2012: s. 27) İnsanlar bilinmez bir şeyi kendi anlam şemalarına göre bir konuma yerleştirir, böylece kendi içerisinde bir tutarlılığa sahip kalarak belleklerinde yer edinir. Bu durum "donut" yiyen birinin şekline bakarak "top keke" benzetmesi ya da daha önce hiç görmediği "yeşil bir bitkiyi", "ıspanağa" benzetmesi şeklinde örneklendirebilir. (Cesur, 2006). Ek olarak, bilgisayar ya da benzer bir işletim sistemiyle çalışan bir sistem ile karşılaşıldığında demirleme sürecinin başladığı söylenebilir (Narter, 2012: s. 28). Topluma daha yabancı olan bir kavram bilgisayar, daha geleneksel, toplum tarihinde yer alan teknolojik diğer aygıtlara benzetme yapılarak telgraf, daktilo, hesap makinesi gibi basit bir tabir ile anlatılmaya, anlaşılmaya çalışılır.

Sosyal temsiller kuramının demirleme aşamasında, yabancı fikirler/olgular bilindik olan sınıflara, kategorilere, imajlara indirgenir ve bunlara aşına bir bağlam kazandırılır, böylece bizim sosyal dünyamızda yer alan sosyal gerçeklikler haline dönüştürülerek, somutluk kazanır (Cirhinlioğlu vd., 2006). Toplum içerisinde yer alan bireyler bilinmeyen bir konuyu, bilgiyi iyi bildikleri bir düşünce sistemi içerisinde yerleştirir, isimlendirir ve böylelikle bireyler kendilerinde var olan bir şema içerisinde bilinmezi dahil ederek, benzetme yaparlar. "Toplum, bir sosyal nesneyi kullanabileceği bir araca dönüştürmek ve bu nesneyi kalıcı sosyal ilişkilere yerleştirmek için demirlemeyi kullanır" (Moscovici, 2008; Kösegil, 2022: s. 14)

Nesnelleştirme (Objectification)

"Nesnelleştirme ise soyut olan herhangi bir şeyin somut olana döndürülmesi, zihinsel olarak fiziksel dünya içinde var olduğu düşünülen herhangi bir şeye dönüştürülmesidir" (Moscovici, 2001; Narter, 2012: s. 27). Sosyal temsiller kuramı içerisinde yer alan bir diğer önemli kavram ise nesneleştirme, soyut olan bilgiyi somut olana çevirme olarak ifade edilebilir. Anlaşılması zor bilgilerin/kavramların bir süre sonra herkesin kabul edeceği, açık bir hale gelecek şekilde ifade bulması olarak yorumlanabilir. "Toprak ana" kelimesini somut hale getirerek "ete kemiğe bürünmüş" bir kavram şeklinde açıklama yapılabilir (Cesur, 2006). Toplum içerisinde yer alan sağduyu bilgisi dahilinde yer alan birçok şey bireyler tarafından daha basit bir şekilde algılanabilir hale gelerek, gerçeklik olarak kabul edilir. Sosyal temsiller, medya ve sosyal medya gibi etkileşime açık alanlardan alınan bilimsel bilgiden beslenen ve günlük yaşam diline dönüştürülmüş, sadeleştirilmiş, basit parçalara indirgenmiş tekrar nesnel gerçeklere dönüştürülmüş bir bilgi şeklindedir (Bilgin, 2016). İnsanın ve bilgisayarın aynı bilgi işleme sürecine sahip oldukları fikri bir makinenin sembolik etkisini gösteren önemli bir örnektir (Narter, 2012: s. 29).

2. İnternet Bağımlılığı (İnternet Addiction)

Her geçen gün teknolojik gelişmeler ilerlemekte, toplum içerisindeki bireyler bu teknolojik gelişmeleri, artan bir ilgiyle hayatlarına dahil etmektedir. Teknolojik gelişmeler, yaşamımızı kolaylaştırıp toplumsal ilerlemelere katkı sağlar ancak bilinçsiz, aşırı kullanımı da büyük sorunlara ve tehlikelere yol açabilir (Erses ve Müezzini- Emre, 2018: s. 314). Bireyler için etkileşimde olmak kuşkusuz ki önemlidir. Teknolojik aygıtlardan internete, sosyal medyaya dolayısıyla sanal mecralara doğru yaşanan bu değişimin hızı ise baş döndürücüdür. İnternet bağımlılığı; okul çağındaki gençlerde rastlanan, onların psikolojik ve bedensel gelişimlerini, sosyal ilişkilerini negatif yönde etkileyen, akademik performanslarını düşüren normalden fazla internet-bilgisayar kullanımı şeklinde görülebilir (Cengizhan, 2005).

Küresel boyutta çeşitli nedenlerle internet ile uğraş, özellikle gençleri, üniversite öğrencilerini etkilemekte ve internete olan bağlılığın da her geçen yıl arttığı söylenebilir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) uzmanlarının katıldığı "Bağımlılık Davranışlarının Halk Sağlığına Etkileri" konulu bir etkinlikte, internet bağımlılığı "ruh sağlığı problemi/davranış bozukluğu" kategorisinde dahil edilmiştir (Dost vd., 2021). New York merkezli bir araştırma grubu (We Are Social) tarafından 2022 ocak ayı raporuna göre, Dünya nüfusu 7.91 milyardır. Nüfusun akıllı telefon kullanıcı sayısı 5.31 milyar, internet kullanıcı sayısı 4.95 milyar, aktif sosyal medya kullanıcı sayısı 4.62 milyardır. İnternet kullanıcılarının günlük internette geçirdikleri süre 6 saat 58 dakika, kullanıcıların internete erişimi %92 oranla akıllı telefonlar aracılığıyla sağlanmaktadır. Dünya genelinde internet kullanıcı sayısı geçen yıla göre %4 oranında artmıştır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK), 2021 yılı verilerine göre Türkiye genel nüfus: 84 milyon 680 bin 273 kişidir. Yine (We Are Social) tarafından 2022 ocak ayı raporuna göre, genel nüfusun internet kullanıcı sayısı 69.95

milyondur ve bu rakam toplam nüfusun %82'sini oluşturmaktadır. İnternet kullanıcılarının günlük internette geçirdikleri süre 8 saattir ve kullanıcılar internete erişimi %95.5 oranla akıllı telefonlar aracılığıyla sağlamaktadır. (We Are Social) tarafından 2022 ocak ayı raporuna göre, İnternet kullanıcı sayısı ise geçen yıla göre %5.9 oranında artmıştır.

Literatürde farklı başlıklar adı altında yer alan internet bağımlılığı konusu: "Kontrol dışı internet kullanımı", "patolojik internet kullanımı", "aşırı internet kullanımı", "sorunlu internet kullanımı", "kompulsif internet kullanımı", "internet bağımlılığı bozukluğu", "siber bağımlılık", "teknolojik bağımlılık" gibi değişik isimlerle adlandırılmıştır (Caplan, 2002). Günümüzde ise literatürde yaygın olarak "internet bağımlılığı" şeklinde ifade edilmektedir. İnternet bağımlılığı bilişsel, duygusal ve davranışsal süreçlerle gelişerek kişinin hayatındaki özel, iş/akademik, sosyal alan gibi günlük yaşamının pek çok alanında meşguliyet, duygu durum düzenleme, tekrarlama ve çatışma gibi problemlere yol açan psikolojik bir problem olarak ele alınabilir.

Bağımlılık kavramı ilaç gibi kimyasal maddelerle ilişkili olarak düşünülür ancak internet gibi teknolojik araçlara karşı da bağımlılık geliştirilebildiği araştırmalarla ortaya çıkarılmıştır (Griffiths, 1999). Davranışsal bağımlılıklar, alkol-madde bağımlılıklarında olduğu gibi bağımlılığın ana bileşenlerinden fiziksel ve psikolojik bağımlılık gibi zihinsel meşguliyet, duygudurum değişkenliği, tolerans, yoksunluk, kişilerarası çatışma ve tekrarlama (relaps) tanı ölçütlerini içerebilir (Arısoy, 2009). Literatürde teknoloji bağımlılıkları davranışsal bağımlılıklar başlığı altında yer alırken; teknoloji başlığı altında da "sosyal medya bağımlılığı, telefon bağımlılığı, oyun bağımlılığı ve internet bağımlılığı" gibi bağımlılıkların yer aldığı söylenebilir. İnternet bağımlılığını psikiyatrik bir bozukluk olarak değerlendiren Young'a göre (1996) bazı tanı ölçütleri arasında: İnternet kullanımını azaltmak, durdurma girişimindeyken tedirginlik, sıkıntılı (huzursuz), depresif, alıngan ruh hali; niyet edilenden daha fazla online, internette vakit geçirmek; internet kullanımıyla ilgili ilişkileri, işi, eğitimi, kariyer fırsatını tehlikeye atmak, kaybetme riskini almak; problemlerinden kaçma, tükenmişlik halinden (yardım edilemezlik duygusu, anksiyete, depresyon) kurtulmanın yolu olarak interneti kullanmak şeklinde ifade edilebilir (Ekşi ve Ümmet, 2013).

İnternet bağımlılığı araştırmalarını incelemek, sosyal temsiller konusuyla bağdaştırılan bu konunun ana çerçevesini oluşturabilmek için, fayda sağlayacağını düşündürmektedir. Balcı ve Gülnar'ın (2009) çalışmasında yer verdiği araştırma sonuçlarına göre katılımcıların %13'ü internetin hayatlarına olumsuz etkiler bıraktığını, akademik çalışmalarına, meslek hayatlarındaki başarılarına engel teşkil ettiğini ve sosyal hayattaki insani ilişkilerin zayıfladığını; öğrenci olan internet kullanıcılarının gündelik hayatta gerçekleştirmekte oldukları sosyal diyaloglarında bir azalış olduğu; erkek öğrencilerin kız öğrencilere göre internet bağımlılığı düzeylerinin yüksek olduğu bulunmuştur. Üniversite öğrencilerinin çoğu bilgiye anlık, kolay, ucuz, hızlı ve güvenli ulaşmak, kolay iletişim kurmak, çevresinde

meydana gelen olaylara anlam vermek, herhangi bir konuda grup ya da gruplarla etkileşime geçmek veya diğer toplumsal ve psikolojik gereksinimleri karşılamak istemesinden dolayı, internete olan bağımlılıkları gün geçtikçe artmaktadır. Batıgün ve Hasta'nın (2010) araştırma sonuçlarına göre, katılımcıların %54'ü internete evinden, %25.4'ü kafeden, %8.9'u iş yerlerinden, %7.5'i okuldan, %4.3'ü ise bu ortamların dışında kalan mekanlardan internete bağlandıkları tespit edilmiştir. 15-23 yaş arasında (ort. 16.26) 1204 erkek ve 910 kız öğrencinin olduğu bir çalışmada erkeklerde dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu (DEHB), depresyon, sosyal fobi, hostilite (düşmanlık) duygularının internet bağımlılığına daha sık eşlik ettiği; kızlarda ise DEHB, depresyonun internet bağımlılığı ile daha sık görüldüğü ifade edilmiştir (Şenormancı vd., 2010).

Okul çağındaki çocuklarda internet ve bilgisayarın sağlıksız kullanımına örnek olarak şiddet içeren oyunlar, uzun süreli kullanım, uygun olmayan sitelerin gezilmesi, uzun süreli sohbetler ve bunların neden olduğu yorgunluk, uykusuzluk, dikkat bozuklukları, çevreye ilgisizlik, gerçek hayattan kopma, ekonomik zorluklar şeklinde ifade edilebilir (Cengizhan, 2005). İnternet bağımlılarının, bağımlı olmayanlara göre akademik, sosyal ve toplumsal kişilerarası ilişkilerinde daha fazla problem yaşamakta oldukları yorumu yapılabilir. Literatürdeki araştırmalara göre bireylerin sosyal, akademik, mesleki hayatlarında zorluklara yol açabilen internet bağımlılığı, ergenlik döneminde artış göstermektedir (Bağatarhan ve Siyez, 2017).

Sosyal temsil araştırmacıları, anket ve deney gibi standart araştırma tekniklerine ek olarak görüşme, açık uçlu soru formları, içerik analizi, odak grup, kelime çağrışımının istatistiksel analiz gibi yöntemlere araştırmalarında yer vermektedir. Birçok araştırmacı sosyal temsiller ile ilgili çalışmalarda; içerik analizi, mülakat, açık uçlu soruların yer aldığı yöntemler gibi tekniklerin kullanılabilirliğinin önemine dikkat ettiği için, bu araştırmada bahsi geçen yöntemler ile oluşturulmaya çalışılmıştır. İçerik analizinde, incelenen konuya bağlı olarak: Frekans Analizi (mesaj öğelerinin kullanım sıklığının sayılması), Kategorisel Analiz (belirli kriterlere göre kategoriler saptanması ve anlam birimleri ya da öğelerin, bu kategorilere yerleştirilerek frekanslarının saptanması), Değerlendirici Analiz (bir mesajdaki lehte ve aleyhte tutumların saptanması), Olumsuzluk ya da İlişki Analizi (mesaj öğeleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi) gibi çeşitli teknikler kullanılır (Bilgin, 2016: 162). İçerik analizi aşamalarından çıkarıma göre, araştırmanın amacına uygun açık uçlu soru formundan elde edilen veriler, içerik analizi ile analiz edilmiştir. Nitel veri temel olarak iki yöntemle sayısallaştırılabilir: basit yüzde hesapları ve sözcük sıklık hesapları (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 275).

Bu araştırma kapsamında aşağıdaki soruların cevapları aranmaktadır:

1. Toplum içerisinde yer alan insanlar arasında internet bağımlılığının sosyal temsilleri nelerdir?
2. Toplum içerisinde yer alan insanların internet bağımlılığına ilişkin sosyal temsilleri, birbirlerinden farklılaşmakta mıdır?

Araştırma hipotezi:

Toplum içerisinde yer alan bireyler için internet bağımlılığı kavramı ve sosyal temsiller kuramı arasında bir ilişki vardır.

YÖNTEM

İnternet bağımlılığı kavramına yönelik sosyal temsilleri tespit etmeyi amaç edinen bu araştırma, niteliksel araştırma modeline bağlı içerik analizi ile gerçekleştirilmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar, temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 259). İçerik analizi (content analysis): Yazılı iletişimde mesajların niteliklerini nesnel şekilde belirleyerek çıkarımlar yapmak için kullanılan çeşitli tekniklerden, arşiv verilerinin analizinde geniş şekilde kullanılır (Göz, 2021: s. 445). İçerik analizi, toplanan verilerin derinlemesine analiz edilmesini gerektirir, önceden belirgin olmayan temaların ve boyutların ortaya çıkarılmasına olanak sağlar (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 255). Araştırmaya, İzmir’de yaşayan, 18 yaş üstü kadın ve erkek, çeşitli meslek gruplarından (doktor, bankacı, memur vb.) veya şu anda herhangi bir işle meşgul olmayan/ çalışmayan (emekli, öğrenci vb.), çeşitli yaşlardan, 19- 65 yaş aralığında bulunan 15 kişi katılmıştır. Katılımcılara kartopu veya zincir örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Süreç ilerledikçe elde edilen isimler veya durumlar tıpkı bir kartopu gibi büyüyerek devam edecek, belirli bir süre sonra belirli isimler hep öne çıkmaya başlayacak, araştırmacının görüşmesi gereken birey sayısı veya ilgilenmesi gereken durum sayısı azalmaya başlayacaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 139).

Araştırmada katılımcıların “internet bağımlılığı konusuna ilişkin sosyal temsillerine” ulaşabilmek adına araştırmacı tarafından hazırlanan açık uçlu soru formu kullanılmıştır. Sosyal temsil kuramı araştırmalarında, birçok araştırmacı açık uçlu sorular kullanılabileceğinden bahsetmektedir (Şah, 2009). Formda, katılımcıların internet bağımlılığına yönelik açıklamalar yapmalarını sağlayacak şekilde düzenlenmiş olan 5 açık uçlu soru yer almıştır. Açık uçlu soru formunda ek olarak katılımcıların demografik bilgilerine (yaş, cinsiyet, meslek bilgileri) yönelik de bir kısım yer almıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanmış olan 5 açık uçlu sorudan oluşan görüşme formu katılımcılarla yüze yüze görüşerek uygulanmış, kaydedilen görüşmeler yazıya geçirilerek, bulgular kısmında sorulara verilen cevapların analizinde, konuyla ilgili katılımcıların cevaplarına örnekler verilmiştir.

Görüşmeler, araştırmacının kendisi tarafından, katılımcıların rızaları alınarak tamamlanmıştır. Kaydedilen görüşmeler katılımcıların kişisel bilgileri ile anonimleştirilerek yazıya geçirilmiştir. Katılımcılarla yapılan görüşmelerde cevaplandırılmış sorular şu şekildedir: İnternet bağımlılığı bir bağımlılık türü müdür? İnternet bağımlılığı kimlerde görülür? İnternet bağımlılığının gerekçeleri nelerdir? İnternet bağımlılığının yol açtığı problemler nelerdir? İnternet bağımlılığı denildiğinde aklınıza gelen 3 kelime nedir? Katılımcılar, gönüllülük esasına uygun

bir şekilde araştırmaya katılım sağlamışlardır. Görüşmeler bireysel uygulama şeklinde yapılmış olup, sorular sohbet havasında sorulmuş ve konunun incelenmesi amaçlanmıştır. Açık uçlu soru formu verilmeden önce, katılımcılara formla ilgili kısa bir açıklama yapılmış ve katılımcıların araştırma, formla ilgili soruları olduğunda, araştırmacı tarafından uygun bir biçimde yanıtlanmıştır. Görüşmeler öncesinde, katılımcılara çalışma ile ilgili bilgi verilmiş, katılımcıların soruları uygun biçimde yanıtlanmıştır. Katılımcılarla yapılan görüşmeler, yarı-yapılandırılmış bireysel görüşme şeklinde yapılmıştır. Görüşmelerin her biri 10 dakika sürmüş ve katılımcıların izni dahilinde kaydedilmiştir. Kaydedilen görüşmeler katılımcıların kişisel bilgileri ile anonimleştirilerek yazıya geçirilmiştir. Bu çalışmada ağırlıklı olarak frekans analiziyle, katılımcıların vermiş oldukları cevaplar içerisinde, sosyal temsiller kuramı ile bağ kurulabilecek ifadeler, kelimeler, cümleler daha kolay, akılcı bir şekilde yorumlanabilir hale gelmesi için, bilgisayarda Excel programına kaydedilmiş ve rapor haline gelebilir şekilde yüzde değerlendirmeleri bulgular kısmında paylaşılmıştır. Nitel verinin nicelleştirilmesi; görüşme, gözlem veya dokümanların incelenmesi yoluyla elde edilmiş yazılı biçimdeki verinin, belirli süreçlerden geçirilerek sayılara veya rakamlara dökülmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 274).

İçerik analizi teknikleri; okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutumlarına, değerlerine bağlı, kolayca ve otomatik bir şekilde yapılan yorumuna karşı objektif okuma ilkeleri sağlama amacındadır (Bilgin, 2016: s. 162). İçerik analizi aşamalarından analitik betimleme ve kodlamaya göre, mesajı belirli öğelere, kategorilere bölme, belirli kodlama, kayıt birimleri oluşturarak metinde veya mesajda kayıta ilgilenilen, ortaya koymaya çalışılan kısım ilgili bir çalışma yapılıdır. Araştırmada mesajın kaynağı esas kategorimiz olmuştur. İnternet bağımlılığı kavramına yönelik açıklamaların hangi bilgi evreninden geldiği anlaşılmaya çalışılmıştır. Araştırmaya katılan katılımcıların sözlü ifadelerinin yazılarak oluşturulduğu cevaplar içinde tekrarlayan kategoriler kullanılarak belirli temalar oluşturulmuştur. Verilerin analizi için her katılımcının cevapları, cümleler halinde, Excel programına kaydedilmiştir. Temaların oluşturulmasında "internet bağımlılığı" ile ilgili var olan sosyal bilimler literatüründeki kaynaklardan faydalanılmış, ayrıca araştırmada elde edilen verilerde sık tekrarlayan temalardan yararlanılmıştır. Araştırmada katılımcılara sorulan sorulardan her birine verilen yanıtlar cümle düzeyinde analiz ölçüsü olarak değerlendirilip, sorulara verilen cevapların kodlanması ile analiz kategorileri ortaya konulmuştur. Analiz için hem önceden var olan teoriler belirlenip hem de sorulara verilen cevaplar doğrultusunda ortaya çıkan ortak temalar, analiz için temel açıklayıcı birimini referans almıştır. Bu süreci özetlemek gerekirse aşamalar şu şekilde olmuştur: Analiz biriminin saptanması, tema/kategorilerin açık bir biçimde tanımlanması, kodlamanın veri seti üzerinde denenmesi, kodlama sonuçları ile önceden saptanmış olan tema veya kategorinin tekrar gözden geçirilmesi, verinin tümünün kodlanması ve yüzdelerin hesaplanması aşamaları izlenmiştir.

BULGULAR

Çalışmada, internet bağımlılığının toplum tarafından nasıl algılandığını anlamak amacıyla anket uygulaması yapılmıştır. Anket formu, araştırmacı tarafından oluşturulup, katılımcılara bire bir, yüz yüze uygulanmıştır. Ankette sosyo-demografik kısmın yer aldığı; cinsiyet, yaş ve meslek ibareleri yer almaktadır. 5 tane açık uçlu sorunun yer aldığı, katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramına ilişkin sosyal temsillerini bulabilmek için oluşturulmuş anket soruları bulunmaktadır. Anket uygulamasına 19- 65 yaş arasında değişen, lise öğrencisinden emekliye, toplumun çeşitli yaş ve meslek gruplarından bireyler, özellikle bu araştırmaya dahil edilmeye çalışılmıştır. Araştırmaya toplam 15 kişi katılım göstermiştir. Anketten elde edilen verileri istatistik olarak değerlendirme yapabilmek için, görüşmelerde toplanılan bilgiler, araştırmacı tarafından Excel'de şekiller halinde kaydedilmiştir. Elde edilen veriler, önce katılımcıların sosyo-demografik özelliklerine göre daha sonra da "internet bağımlılığı" kavramına ilişkin cevaplamış oldukları 5 açık uçlu sorunun içerik analiziyle değerlendirilmesi sonucunda gerçekleşmiştir. Bu aşamaların sonuçları araştırmacı tarafından değerlendirilmiştir. Gözlem, görüşme veya doküman verisinin sistematik bir biçimde sayısallaştırılmasında, "yüzde" hesaplamaları önemli olduğu gibi, nitel verinin yüzdeler anlamında ifade edilmesi veri analizinde, sunumunda da en sık kullanılan yöntemlerden olmuştur (Yıldırım ve Şimşek, 2013: s. 276). Böylelikle araştırmaya katılan katılımcıların, veriler içerisinde saptanan tema ve kategorilere ne derece katıldıklarını bulmak ve analiz etmede fayda sağlayacağından bahsedilebilir. Bu bölümde önce katılımcıların demografik özelliklerinden bahsedilmiş daha sonrasında anket uygulamasının sonuçları paylaşılmıştır.

1. Katılımcıların Demografik Özellikleri

Çalışmada yapılan analiz sonucunda 15 katılımcının sosyo-demografik bulguları aşağıdaki gibidir.

CİNSİYET	FREKANS	YÜZDE
Erkek	7	%46,67
Kadın	8	%53,33
TOPLAM	15	%100

Şekil 1: Katılımcıların cinsiyete göre dağılımları

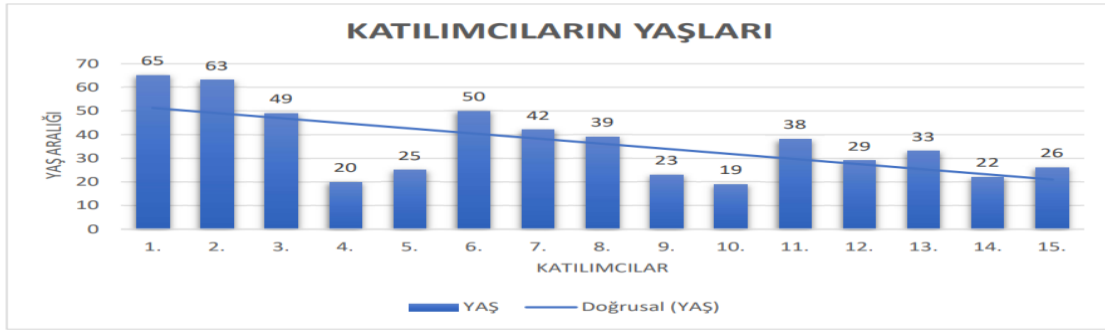
Anket uygulamasına katılan katılımcıların cinsiyet dağılımları mümkün olduğunca eşit bir şekilde tutulmaya çalışılmıştır. Araştırmaya 7 erkek (%46,67) ve 8 kadın (%53,33) olmak üzere toplam 15 kişi katılım göstermiştir (Şekil 1).

YAŞ ARALIĞI	FREKANS	YÜZDE
18-24	3	%20
25-34	5	%33,33

35-44	3	%20
45-54	2	%13,33
54-64	1	%6,67
65 ve üstü	1	%6,67
TOPLAM	15	%100

Şekil 2: Katılımcıların yaş aralığı dağılımları

Anket uygulamasına katılan katılımcıların yaş dağılımları, toplumu temsil edecek düzeyde mümkün olduğunca çeşitlilik ön koşulunda çalışılmıştır. 18-24 yaş arasında 3 katılımcı (%20,00), 25-34 yaş arasında 5 katılımcı (%33,33), 35-44 yaş arasında 3 katılımcı (%20,00), 45-54 yaş arasında 2 katılımcı (%13,33), 54-64 yaş arasında 1 katılımcı (%6,67), 65 yaş üstü 1 katılımcı (%6,67) şeklinde olmuştur (Şekil 2).

Şekil 3: Katılımcıların yaşları

Araştırmaya dahil olan 15 katılımcının yaş ortalamaları yukarıda yer alan görseldeki gibi 36.2 olarak bulunmuştur. Bu araştırmaya katılan katılımcıların daha çok orta- yetişkin yaş grubunda yer alan bireylerin oluşturduğu söylenebilir (Şekil 3).

	MESLEK	FREKANS	YÜZDE
ÇALIŞAN			
	Elektrik mühendisi	1	%20
	Mimar	1	%20
	Bankacı	1	%20
	Sınıf öğretmeni	1	%20
	Doktor (Aile hekimi)	1	%20
TOPLAM		5	%100

Şekil 4: Çalışan katılımcıların meslek durumları

Anketin niteliği kapsamında, gerçekçi, toplumu temsil eden bir araştırma olabilmesi için, farklı meslek dağılımlarına ve yaş aralıklarına yer verilmeye

çalışılmıştır. Çalışan katılımcıların oranı %33.3 olarak bulunmuştur. Elektrik mühendisi 1 katılımcı (%20,00), mimar 1 katılımcı (%20,00), bankacı 1 katılımcı (%20,00), sınıf öğretmeni 1 katılımcı (%20,00) ve doktor (aile hekimi) 1 katılımcı (%20,00) şeklinde çalışan katılımcıların mesleki dağılımları ifade edilebilir (Şekil 4).

	MESLEK	FREKANS	YÜZDE
ÇALIŞMAYAN			
	Üniversite öğrencisi	5	%50
	Lise öğrencisi	1	%10
	Ev hanımı	1	%10
	Sosyolog	1	%10
	Emekli	2	%20
		10	%100

Şekil 5: Çalışmayan katılımcıların dağılımları

15 katılımcının 10'u herhangi bir mesleki meşgulliyet gerçekleştirmemektedir. Üniversite öğrencisi 5 katılımcı (%50,00), lise öğrencisi 1 katılımcı (%10,00), ev hanımı 1 katılımcı (%10,00), sosyolog 1 katılımcı (%10,00) ve emekli 2 katılımcı (%20,00) şeklinde çalışmayan katılımcıların dağılımları ifade edilebilir (Şekil 5).

2. Anket Uygulaması Sonuçları

Çalışmada kullanılan anket soruları, çalışmayı uygulayan araştırmacı tarafından hazırlanmış olup, katılımcıların "internet bağımlılığı" konusuna yönelik bilgi, tutum, görüş ve düşüncelerini içeren cevaplar ile açık uçlu sorular değerlendirilmiştir. Ankette katılımcıların vermiş olduğu yanıtlar "internet bağımlılığı" konusuna yönelik düşünceleri, ifadeleri bilgi birikimlerine dayalı, açıklayıcı ve araştırmacıya sosyal temsiller kuramı perspektifinden değerlendirilebilecek yanıtlar olmuştur. 5 açık uçlu sorudan oluşan anket, katılımcıların içtenlikle, samimi cevaplarını içermektedir. Anket sorularına verilen cevapların sonuçları görsel olarak şekil haline getirilerek eklenmiştir. Katılımcıların her soruya vermiş oldukları cevapları, sırasıyla Excel programında şekil halinde bir görsele dönüştürülmüş, ayrıntılı değerlendirmeye açık hale getirilmiştir.

KATILIMCILAR(cinsiyet-yaş-meslek)	1.SORU
1. erkek-65-emekli mühendis	evet- teknoloji bağımlılığı
2.kadın-63-emekli memur	evet- teknoloji bağımlılığı
3.erkek-49- elektrik mühendisi	evet- teknoloji bağımlılığı
4.erkek-20- üniversite öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı-kumar bağımlılığı
5.kadın-25- üniversite öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı
6.kadın-50-ev hanımı	evet- teknoloji bağımlılığı
7.kadın-42- mimar	evet- teknoloji bağımlılığı-kumar bağımlılığı
8.kadın-39- bankacı	evet- teknoloji bağımlılığı-kumar bağımlılığı
9.kadın-23-üniversite öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı
10.erkek-19-lise öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı
11.kadın-38-sınıf öğretmeni	evet- teknoloji bağımlılığı
12.erkek-29-doktor (aile hekimi)	evet- teknoloji bağımlılığı
13.kadın-33-sosyolog (çalışmıyor)	evet- teknoloji bağımlılığı
14.erkek-22-üniversite öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı
15.erkek-26-üniversite öğrencisi	evet- teknoloji bağımlılığı-kumar bağımlılığı

Şekil 6: 1. Soru olarak "İnternet bağımlılığı bir bağımlılık türü müdür?" sorusuna verilen cevaplar

CEVAPLAR	FREKANS	YÜZDE
Teknoloji bağımlılığı	15	%78,95
Kumar bağımlılığı	4	%21,05
Alkol bağımlılığı	0	%0
Madde bağımlılığı	0	%0
Tütün bağımlılığı	0	%0
Diğer	0	%0
Toplam	19	%100

Şekil 6.1.: Cevaplar (Frekans- Yüzde)

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının, bir bağımlılık türü olup olmadığına yönelik ifadesinde kategorik değerlendirme sonuçları; teknoloji bağımlılığı 15 katılımcı (%78,95), kumar bağımlılığı 4 katılımcı (%21,05) tarafından ifade edilmiştir (Şekil 6.1.). Yüksek frekans değerine sahip cevap "teknoloji bağımlılığı" iken düşük frekans değerine sahip cevap "kumar bağımlılığı" ifadesi olmuştur. Araştırmaya katılan 15 katılımcı, internet bağımlılığını bir bağımlılık olarak görmekte ve teknoloji bağımlılığı kategorisinde değerlendirmektedir. 4., 7., 8. ve 15. katılımcılar ise teknoloji bağımlılığı kategorisine ek olarak kumar bağımlılığı kategorisini de dahil etmişlerdir. Araştırmadaki katılımcıların internet bağımlılığının ne olduğu ve bağımlılık kategorisi altında değerlendirilebilecek bir bilimsel bilgiye sahip oldukları yorumu yapılabilir. Kumar bağımlılığı kategorisi için, benzetmede bulunarak, aynı güdüden, istekten beslenebildiğine dair görüşler ifade etmişlerdir. Son zamanlarda kumar, seks, para harcama, alışveriş yapma, yemek yeme, egzersiz, televizyon izleme, bilgisayar oyunları oynama gibi çok çeşitli davranışların da bağımlılık yaratabileceği görüşü artmıştır (Arısoy, 2009). Katılımcıların soruya ilişkin ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

KATILIMCILAR(cinsiyet-yaş-meslek)	2.SORU
1. erkek-65-emekli mühendis	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
2.kadın-63-emekli memur	çocuklarda-ergenlerde-yaşlılarda
3.erkek-49- elektrik mühendisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
4.erkek-20- üniversite öğrencisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
5.kadın-25- üniversite öğrencisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
6.kadın-50-ev hanımı	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
7.kadın-42- mimar	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde- yaşlılarda
8.kadın-39- bankacı	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde- yaşlılarda
9.kadın-23-üniversite öğrencisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
10.erkek-19-lise öğrencisi	çocuklarda-yetişkinlerde -yaşlılarda
11.kadın-38-sınıf öğretmeni	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
12.erkek-29-doktor (aile hekimi)	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
13.kadın-33-sosyolog (çalışmıyor)	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde
14.erkek-22-üniversite öğrencisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde- yaşlılarda
15.erkek-26-üniversite öğrencisi	çocuklarda-ergenlerde-yetişkinlerde

Şekil 7: 2. Soru olarak "İnternet bağımlılığı kimlerde görülür?" sorusuna verilen cevaplar

CEVAPLAR	FREKANS	YÜZDE
Çocuklarda	15	%31,25
Ergenlerde	14	%29,17
Yetişkinlerde	14	%29,17
Yaşlılarda	5	%10,42
Diğer	0	%0
TOPLAM	48	%100

Şekil 7.1.: Cevaplar (Frekans- Yüzde)

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının kimlerde görüldüğüne dair ifadesinde kategorik değerlendirme sonuçları; çocuklarda 15 katılımcı (%31,25), ergenlerde 14 katılımcı (%29,17), yetişkinlerde 14 katılımcı (%29,17), yaşlılarda 5 katılımcı (%10,42) tarafından ifade edilmiştir (Şekil 7.1.). Yüksek frekans değerine sahip olan cevap "çocuklar" iken, düşük frekans değerine sahip cevap "yaşlılar" kategorisi olmuştur. Katılımcıların soruyla ilgili cevaplandırma yaparken ifadeleri aşağıda yer almaktadır.

KATILIMCILAR(cinsiyet-yaş-meslek)	3.SORU
1. erkek-65-emekli mühendis	negatif psi: vakit geçirmek,mutsuzluk, yalnız yaşamak
2.kadın-63-emekli memur	negatif psi: mutsuzluk ,depresyon, yalnızlık,stres
3.erkek-49- elektrik mühendisi	negatif psi: pandemi, yalnızlık, stres, hayat zorlukları
4.erkek-20- üniversite öğrencisi	negatif psi: mutsuzluk ,stres/ pozitif psi: mutluluk,eğlence,vakit geçirmek
5.kadın-25- üniversite öğrencisi	pozitif psi: narsistik, kendini beğenme, mutluluk,çok arkadaşın olması
6.kadın-50-ev hanımı	negatif psi: mutsuzluk ,pandemi, arkadaşın olmaması, kötü hissetmek
7.kadın-42- mimar	pozitif psi: kendini beğenme, mutluluk paylaşma,iyi hissetmek
8.kadın-39- bankacı	negatif psi: kötü hissetmek ,depresyon, az arkadaşın olması,asosyallık
9.kadın-23-üniversite öğrencisi	pozitif psi: kendini beğenme, mutlu anları paylaşma, tatile gitmek
10.erkek-19-lise öğrencisi	negatif psi: kötü hissetmek ,özgüven eksikliği, yalnızlık, stres
11.kadın-38-sınıf öğretmeni	negatif psi:depresyon, stres, pandemi./pozitif psi:paylaşım yapmak
12.erkek-29-doktor (aile hekimi)	negatif psi:depresyon, yalnızlık, stres, özgüven eksikliği
13.kadın-33-sosyolog (çalışmıyor)	negatif psi: mutluluk arayışı ,stres./pozitif psi: eğlenciyi paylaşmak
14.erkek-22-üniversite öğrencisi	pozitif psi: yeni arkadaş edinmek, kendini sevmek, mutlu olmak/anılar
15.erkek-26-üniversite öğrencisi	negatif psi: kendini beğenmemek, arkadaşın olmaması, stresli yaşam

Şekil 8: 3. Soru olarak "İnternet bağımlılığının gerekçeleri nelerdir?" sorusuna verilen cevaplar

CEVAPLAR	FREKANS	YÜZDE
Negatif psikolojik duygudurum	11	%61,11
Pozitif psikolojik duygudurum	7	%38,89
TOPLAM	18	%100

Şekil 8.1: 3. Soru cevaplarında frekans ve yüzde

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının gerekçeleri ifadesinde kategorik değerlendirme sonuçları; negatif psikolojik duygudurum 11 katılımcı (%61,11), pozitif psikolojik duygudurum 7 katılımcı (%38,89) tarafından ifade edilmiştir (Şekil 8.1.). Yüksek frekans değeri "negatif psikolojik duygudurum" cevabı iken, düşük frekans değeri "pozitif psikolojik duygudurum" cevabı olmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre negatif psikolojik duygudurum yaşandığı için internet bağımlılığı geliştirebileceklerine yönelik bir algının var olduğu söylenebilir.

CEVAPLAR- NEGATİF PSİKOLOJİK DUYGUDURUM	FREKANS	YÜZDE
Vakit geçirmek	2	%5,13
Mutsuzluk/mutluluk arayışı	5	%12,82
Yalnız yaşamak/yalnızlık	5	%12,82
Depresyon	4	%10,26
Stres/stresli yaşam/hayat zorlukları	10	%25,64
Pandemi	3	%7,69
Arkadaşın olmaması/az arkadaşın olması	3	%7,69
Kötü hissetmek	3	%7,69
Asosyallik	1	%2,56
Özgüven eksikliği/kendini beğenmemek	3	%7,69
TOPLAM	39	%100

Şekil 8.2.: Negatif psikolojik duygudurum içerikli cevaplar

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının gerekçeleri ifadesinde negatif psikolojik duygudurum kategorik değerlendirme sonuçları; stres/stresli

yaşam/hayat zorlukları 10 katılımcı (%25,64), mutsuzluk/mutluluk arayışı 5 katılımcı (%12,82), yalnız yaşamak/yalnızlık 5 katılımcı (%12,82), depresyon (%10,26) 4 katılımcı, pandemi 3 katılımcı (%7,69), arkadaşın olmaması/az arkadaşın olması 3 katılımcı (%7,69), kötü hissetmek (%7,69) 3 katılımcı, özgüven eksikliği/kendini beğenmemek 3 katılımcı (%7,69), vakit geçirmek (%5,13) 2 katılımcı ve asosyallik 1 katılımcı (%2,56) tarafından ifade edilmiştir (Şekil 8.2.). Yüksek frekans değeri olarak "stres/stresli yaşam/hayat zorlukları" cevabı iken, düşük frekans değerine sahip cevap "asosyallik" olmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre stresli olduğunda, mutsuzluk durumu yaşandığında, depresyon ve yalnızlık hissedildiği için bireylerin internet bağımlılığı geliştirebileceklerine yönelik, negatif psikolojik duygudurum kategorisi dahilinde cevaplar alındığı söylenebilir.

POZİTİF PSİKOLOJİK DUYGUDURUM CEVAPLARI	FREKANS	YÜZDE
Narsistik/kendini beğenme	4	%22,22
Mutluluk/mutluluk paylaşma/mutlu olmak	6	%33,33
Çok arkadaşın olması/yeni arkadaş edinmek	2	%11,11
İyi hissetmek	1	%5,56
Tatile gitmek	1	%5,56
Eğlenceyi paylaşmak/eğlence	2	%11,11
Paylaşım yapmak	1	%5,56
Vakit geçirmek	1	%5,56
Toplam	18	%100

Şekil 8.3.: Pozitif psikolojik duygudurum içerikli cevaplar

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının gerekçeleri ifadesinde pozitif psikolojik duygudurum kategorik değerlendirme sonuçları; mutluluk/mutluluk paylaşma/mutlu olmak 6 katılımcı (%33,33), narsistik/kendini beğenme 4 katılımcı (%22,22), çok arkadaşın olması/yeni arkadaş edinmek 2 katılımcı (%11,11), eğlenceyi paylaşmak/eğlence (%11,11) 2 katılımcı, iyi hissetmek 1 katılımcı (%5,56), tatile gitmek 1 katılımcı (%5,56), paylaşım yapmak (%5,56) 1 katılımcı ve vakit geçirmek (%5,56) yine 1 katılımcı tarafından ifade edilmiştir (Şekil 8.3.). Yüksek frekans değerine sahip cevap "mutluluk/mutluluk paylaşma/mutlu olmak" iken düşük frekans değerine sahip cevap "iyi hissetmek", "tatile gitmek", "paylaşım yapmak", "vakit geçirmek" ifadeleri olmuştur. Katılımcıların ifadelerine göre mutlu

olduğunda, bireyin kendisini beğendiğinde, eğlence amaçlı, yeni arkadaşlar edinmek için bireylerin internet bağımlılığı geliştirebileceklerine yönelik, pozitif psikolojik duygudurum kategorisi dahilinde cevaplar alındığı söylenebilir.

KATILIMCILAR(cinsiyet-yaş-meslek)	4.SORU
1.erkek-65-emekli mühendis	görme bozukluğu, yalan söyleme, akademik/eğitim problemleri
2.kadın-63-emekli memur	görme bozukluğu, yalan söyleme, uyku sorunları, günlük rutin işler
3.erkek-49- elektrik mühendisi	görme bozukluğu, yalan söyleme, iş hayatında sorunlar
4.erkek-20- üniversite öğrencisi	romantik ilişkiler, uyku sorunları
5.kadın-25- üniversite öğrencisi	uyku sorunları, akademik/eğitim problemleri, romantik ilişkiler
6.kadın-50-ev hanımı	romantik ilişkiler, uyku sorunları, günlük rutin işler, yalan söyleme
7.kadın-42- mimar	yalan söyleme, görme bozuklukları, romantik ilişkiler
8.kadın-39- bankacı	yalan söyleme, romantik ilişkiler, günlük rutin işler, uyku sorunları
9.kadın-23-üniversite öğrencisi	yalan söyleme, romantik ilişkiler, akademik/eğitim problemi,iş hayatı
10.erkek-19-lise öğrencisi	uyku sorunları, akademik/eğitim problemleri, romantik ilişkiler
11.kadın-38-sınıf öğretmeni	uyku sorunları, akademik/eğitim problemleri, romantik ilişkiler
12.erkek-29-doktor (aile hekimi)	romantik ilişkiler, uyku sorunları, günlük rutin işler
13.kadın-33-sosyolog (çalışmıyor)	uyku sorunları, akademik/eğitim problemi,romantik ilişkiler, iş hayatı
14.erkek-22-üniversite öğrencisi	romantik ilişkiler, uyku sorunları, akademik/eğitim prob.,yalan söyleme
15.erkek-26-üniversite öğrencisi	görme boz., yalan söyleme, romantik ilişkiler, günlük rutin işler

Şekil 9: 4. Soru olarak "İnternet bağımlılığının yol açtığı problemler nelerdir?" sorusuna verilen cevaplar

CEVAPLAR	FREKANS	YÜZDE
Görme bozuklukları	5	%9,80
Uyku sorunları	10	%19,61
Yalan söyleme	9	%17,65
Akademik/eğitim problemleri	7	%13,73
Günlük rutin işlerde sorunlar	5	%9,80
Romantik işlerde sorunlar	12	%23,53
İş hayatında sorunlar	3	%5,88
Diğer	0	%0
TOPLAM	51	%100

Şekil 9.1.: Cevaplar (Frekans- Yüzde)

Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının yol açtığı problemler ifadesinde kategorik değerlendirme sonuçları; romantik ilişkilerde sorunlar 12 katılımcı (%23,53), uyku sorunları 10 katılımcı (%19,61), yalan söyleme 9 katılımcı (%17,65), akademik/eğitim problemleri 7 katılımcı (%13,73), günlük rutin işlerde sorunlar 5 katılımcı (%9,80), görme bozuklukları 5 katılımcı (%9,80) ve iş hayatında sorunlar 3 katılımcı (%5,88) tarafından ifade edilmiştir (Şekil 9.1.). Yüksek frekans değerine sahip cevap "romantik işlerde sorunlar" kategorisi iken, düşük frekans değerine sahip cevap "iş hayatında sorunlar" ifadesi olmuştur.

KATILIMCILAR(cinsiyet-yaş-meslek)	5.SORU
1.erkek-65-emekli mühendis	çocuklar, başarısızlık, boş vakit geçirmek
2.kadın-63-emekli memur	aşırı haberleşmek, yalnızlık, fotoğraf -video çekmek
3.erkek-49- elektrik mühendisi	chat/sohbet odaları,online oyunlar,instagram
4.erkek-20- üniversite öğrencisi	arkadaş edinmek, paylaşım yapmak, selfie çekmek
5.kadın-25- üniversite öğrencisi	fotoğraf çekmek, beğeni kazanma, mutluluk arayışı
6.kadın-50-ev hanımı	tictok, yeni arkadaşlar kazanmak, youtube video izlemek
7.kadın-42- mimar	telefon, tablet, instagram
8.kadın-39- bankacı	para kazanmak youtube, online oyun oynamak, telefon
9.kadın-23-üniversite öğrencisi	tictok, chat /sohbet etmek, telefon
10.erkek-19-lise öğrencisi	sosyal medya, telefon, selfie çekmek
11.kadın-38-sınıf öğretmeni	sosyal medya, zoom toplantı/ders, selfie çekmek
12.erkek-29-doktor (aile hekimi)	sosyal medya ortamları, chat, boş vakit geçirmek
13.kadın-33-sosyolog (çalışmıyor)	selfie çekmek, telefon, sosyal medya
14.erkek-22-üniversite öğrencisi	selfie yapmak, instagram, uykusuzluk
15.erkek-26-üniversite öğrencisi	photoshop, online oyun oynamak, chat/sohbet odaları

Şekil 10: 5. Soru olarak "İnternet bağımlılığı denildiğinde aklınıza gelen 3 kelime nedir?" sorusuna verilen cevaplar

KATEGORİ	KELİME-(İFADE EDEN KİŞİ SAYISI)	TOPLAM KELİME SAYISI
SOSYAL MEDYA	sosyal medya(4), instagram(3), tictoc(2),youtube video izlemek(1), para kazanmak youtube'tan(1)	11
TEKNOLOJİ ÜRÜNLERİ	telefon(5), tablet(1)	6
HABERLEŞMEK	chat/sohbet odaları(4),aşırı haberleşmek(1),zoom toplantı/ders(1)	6
PAYLAŞMAK	selfie çekmek(5), photoshop(1),fotoğraf-video çekmek(2),paylaşım yapmak(1),beğeni kazanmak(1)	10
BOŞ ZAMAN	boş vakit geçirmek(2), online oyun oynamak(3)	5
ARKADAŞLIK	arkadaş edinmek(1), yeni arkadaşlar kazanmak(1)	2
DİĞER	çocuklar(1), başarısızlık(1),yalnızlık(1),uykusuzluk(1),mutluluk arayışı(1)	5
Toplam	.	45

Şekil 10.1.: Kategorik olarak kelimelerin kaç kişi tarafından söylendiğinin analizi

Bu soru görüşme esnasında katılımcılara "Size internet bağımlılığı dediğimde lütfen aklınızdan geçen üç kelimeyi çok düşünmeden, ilk aklınıza geldiği şekliyle söyleyiniz" şeklinde ifade edilmiştir. Buradaki amaç kurgusuz, doğal ve olabildiğince objektif bir biçimde internet bağımlılığı ile ilgili kavramların ayrıntılı bir değerlendirmesi yapılabileceği yönünde olmuştur. Serbest çağrışım yoluyla da internet bağımlılığına yönelik değerlendirmelere ulaşılmaya çalışılmıştır. Katılımcıların "internet bağımlılığı" kavramının serbest çağrışım yöntemiyle ifadesinde kategorik değerlendirme sonuçları; sosyal medya (%24,44), paylaşmak (%22,22), teknoloji ürünleri (%13,33), haberleşmek (%13,33), boş zaman (%11,11), diğer (%11,11) ve arkadaşlık (%4,44) şeklinde olmuştur (Şekil 10.1). Yüksek frekans değerine sahip cevap "sosyal medya" iken düşük frekans değerine sahip cevap "arkadaşlık" ifadesi olmuştur. Serbest çağrışım yöntemiyle bireylerin aklına gelen kelimelere baktığımızda ilk olarak internet bağımlılığı ile ilgili "sosyal medya, paylaşmak, teknoloji ürünleri ve haberleşmek" kategorilerine dahil olan kelimelerin tekrarlandığını söyleyebiliriz. "Sosyal medya" kelimesi 4 katılımcı, "Instagram" kelimesi 3 katılımcı, "Selfie çekmek" kelimesi 5 katılımcı, "Telefon" kelimesi 5 katılımcı, "Chat/sohbet odaları" ifadesi 4 katılımcı tarafından tekrarlanarak ifade edilmiştir (Şekil 10.1). Serbest çağrışım yöntemiyle bireylerin

aklına gelen kelimelere baktığımızda ikinci olarak internet bağımlılığı ile ilgili "boş zaman, arkadaşlık ve diğer" kategorilerine dahil olan kelimelerin katılımcılar tarafından daha az tekrarlı söylendiği yorumu yapılabilir. "Online oyun oynamak" kelimesi 3 katılımcı, "boş vakit geçirmek" kelimesi 2 katılımcı ve "başarısızlık, uykusuzluk, yalnızlık" gibi ifadeler diğer kategorisi altında birer kez katılımcılar tarafından dile gelmiştir (Şekil 10.1).

SONUÇ ve TARTIŞMA

Araştırma sonuçlarını sosyal temsiller kuramı (social representations theory) bakış açısı ile açıklamaya çalışırsak, katılımcıların cinsiyete dayalı frekans dağılımlarında yüksek frekans değerinde "kadın" iken, düşük frekans değerinde "erkek" olduğu, yaş aralığına bağlı yüksek frekans değeri, 25- 34 yaş iken, düşük frekans değerleri 54-64 yaş aralığı ve 65 yaş üzeri olduğu, katılımcıların yaşlarına göre yüksek frekans 65 yaş ve düşük frekans 19 yaş olduğu ifade edilebilir. Bulgulara göre katılımcılar, 1. soru olarak sorulmuş "*internet bağımlılığı bir bağımlılığı türü müdür?*" sorusuna cevap olarak, internet bağımlılığını bir bağımlılık olarak kabul ederek, katılımcıların hepsi internet bağımlılığını teknolojik bağımlılık türü olarak değerlendirmektedir. Teknolojik bağımlılıklar, kimyasal olmayan davranışsal bağımlılıklar kapsamına girmekte olup, insan-makine etkileşimine dayanır (Arısoy, 2009). Araştırmaya katılan kişilerin, internet ve internetle ilişkili olarak sayılan bir psikopatolojik durum hakkında bilimsel bilgiye (scientific knowledge) sahip oldukları yorumu yapılabilir. Katılımcılar arasından 4 kişi, internet bağımlılığına ek olarak kumar bağımlılığını da benzetme amaçlı ankette işaretlemişlerdir. Buradan ise sosyal temsiller kuramının önemli iki bilişsel süreci olan demirleme (anchoring) ve nesnelleştirme (objectification) kavramı arasında bir bağ kurulabilir. İnternet kavramı, halk dilinde çok fazla kullanılmasına rağmen özünde soyut bir kavram olarak yer almaktadır. Kumar bağımlılığı, toplum içerisinde eskilerden günümüze gelmiş psikolojide davranışsal bağımlılıklar başlığı altında yer almaktadır. Kumar bağımlılığı, literatürde "kumar oynama bozukluğu" olarak geçmektedir. Kumar bağımlılığı da teknoloji bağımlılığı gibi davranışsal bağımlılık türleri arasında yer almaktadır. Kumar, internet kullanımı, video oyunu oynama, yemek yeme ve alışveriş gibi davranışlara aşırı katılımın da artık bağımlılıkları temsil edebileceği ifade edilmektedir (Çakmak ve Tamam, 2018: s. 79). İnternet kavramına göre, kumar ve kumar bağımlılığı daha somut ifade edilebilen bir hal almıştır. Katılımcılar internet bağımlılığına artı olarak, kumar bağımlılığını da dahil etmeleri, sosyal temsiller kuramında yer alan nesnelleştirme (objectification) kavramı ile ilişkilendirilebilir. Katılımcılar muhtemelen, internet bağımlılığını daha bilindik bir kavram olan kumar bağımlılığı ile ilişki kurabilmişler. Kumar bağımlılığı bilgisinin de sosyal temsiller kuramının diğer önemli ögesi olan sağduyu bilgisinden (common sense knowledge) kaynaklandığı yorumu yapılabilir. Toplum içerisinde internet kavramı, yabancı bir durumken, kumar bilindik ve gelenekselleşmiş bir kelime olarak karşımıza çıkmaktadır. Sosyal temsiller kuramının önemli bir ögesi olan demirleme (anchoring) kavramından bahsedilebilir. Yeni olan bir kavram/olgu, yorumlanmak üzere bilindik bir referans çerçevesinden

mevcut kategoriler ve anlamlar ile tanıdık bir kategoride demirlemenin gerçekleştiği söylenebilir (Şah, 2009: s. 24). Katılımcılardan internet bağımlılığına ek olarak kumar bağımlılığını cevaplarına dahil etmeleri aslında sosyal bilgi kavramına da bir örnek olabilir. Bilimsel bilgi ve sağduyu bilgisinin bir arada kullanıldığından bahsedilebilir. Sosyal temsillerin soluk aldığı yerler, bireyin kendine ait olan, yaşamı anlamlandırmada kullandığı, bireysellikten uzaklaşan, bireylerin eylemleri sayesinde gerçekleşen, sürekli bir değişim ve dönüşüm yaşayan, yeniliklerle şekil ve anlam değiştiren, paylaşılan bilgi alanlarıdır (Narter, 2017: s. 360). Katılımcılara 2. soru olarak sorulmuş "*İnternet bağımlılığı kimlerde görülür?*" sorusuna verilen cevaplarda en çok çocuklar seçilmiş, bunu takiben ise ergenler ve yetişkinler cevapları alınmıştır. İnternet bağımlılığına yönelik bilimsel bilgiye sahip olan katılımcılar, internet bağımlılığına yatkınlık ve en çok internet ile haşır neşir olan grubun çocuklar olabileceğini ve takiben ergenler grubunu da tercih etmiş olabilirler. Toplum içerisinde sağduyu bilgisi ile yine çocuklar ve ergenlerin çok fazla internet kullanıyor olmasının yinelenmesi sonucuyla da cevap verirken çocuk ve ergenler gruplarını dahil etmiş olabilirler. Katılımcılar kendi deneyimleri aracılığıyla, sosyal bilgi sayesinde, kendi çocuklarında, ailelerinde, kardeşlerinde vb. gözlemleri sonucunda kategoriler arasında çocuklar ve ergenler, yetişkinleri dahil etmiş olabilirler. Katılımcılara 3. soru olarak sorulmuş "*İnternet bağımlılığının gerekçeleri nelerdir?*" sorusuna verilen cevaplarda en çok negatif psikolojik duygudurum kategorisi yüksek çıkmış ve bu başlığın altında ise "stres" teması içeren ifadeler kullanılmıştır. Katılımcıların sosyal bilgi içeren, kendi yaşamış oldukları deneyimler aracılığıyla, olumsuz içerikli öğeleri seçerek ifade buldukları yorumu yapılabilir. İnternet bağımlılığını bilimsel bilgi kaynaklı, bir psikopatolojik kategoride değerlendiren katılımcılar, olumsuz bir örüntü ile yorumlayarak, stres temalı cevaplar ile ilişkilendirmiş olabilirler. İnternet bağımlılığını yabancı bir kavram olarak değerlendirdiklerini düşündüğümüzde katılımcıların daha bilindik ve toplum içerisinde tekrarı daha çok söylenen bir kavram olan "stres" kelimesini seçerek, demirleme ile bir ilişkisi kurulabilir. Yüksek frekans değeri "negatif psikolojik duygudurum" cevabı iken, düşük frekans değeri "pozitif psikolojik duygudurum" cevabı olmuştur. Katılımcılar, 4. soru olan "*İnternet bağımlılığının yol açtığı problemler nelerdir?*" sorusuna verilen cevaplar, en çok romantik ilişkilerde sorunlar olurken, sonrasında uyku sorunları ve yalan söyleme ifadeleri yer almıştır. Toplum içerisinde kişilerarası problemler değerlendirilirken çoğu zaman bilimsel açıklamaların yer almadığı sağduyu bilgisinin ağır bastığı durumlar yaşanabilir. Katılımcıların romantik ilişkilerde sorunlar görülebileceği ve yine yalan söyleme problemlerini ifade etmeleri, toplum tarafından empoze edilmiş, dile gelmiş, sağduyu bilgisinin bu cevapları kuvvetlendirebildiği yönünde bir görüş ifade edilebilir. Sosyal temsiller kuramı toplumda, toplumun bilgi birikiminden, kişilerin bilgi düzeyinden bağımsız olarak ortaya çıkabilecek bir kavram değildir (Narter, 2012: s. 25). Uyku sorunlarını dahil eden katılımcıların, "internet bağımlılığı" kavramının bilimsel olarak zararlarını bildiğini ve bu problemi yaşayan kişilerde olumsuzluklar yaşatabileceğini öngören bilimsel bilgiye hakim oldukları yönünde bir değerlendirme yapılabilir. Yüksek frekans değerine sahip cevap "romantik

işlerde sorunlar" kategorisi iken, düşük frekans değerine sahip cevap "iş hayatında sorunlar" ifadesi olmuştur. Katılımcılar, 5. soru olarak sorulmuş "İnternet bağımlılığı denildiğinde aklınıza gelen 3 kelime nedir?" sorusuna verilen cevaplar, araştırma tarafından belirlenen temalar ile değerlendirildiğinde "sosyal medya, paylaşmak, teknoloji ürünleri ve haberleşmek" kategorileri ön planda yer almaktadır. Yüksek frekans değerine sahip cevap "sosyal medya" iken düşük frekans değerine sahip cevap "arkadaşlık" ifadesi olmuştur. İnternet bağımlılığı bir sağduyu bilgisi gibi, çoğunlukla "sosyal medya" ve halk arasında bilgi paylaşımı, sosyalleşmek kavramlarını çağrıştırdığı söylenebilir. İnternet bağımlılığı, halk arasında soyut bir kavram iken, sosyal medya ve haberleşmek gibi kavramlar daha çok kullanıldığı için, yine nesnelleştirme (objectification) kavramına değinilebilir. "Sosyal medya" teması içerisinde katılımcıların ifade etmiş olduğu, Instagram, YouTube, TikTok gibi uygulamalar adeta demirleme sayesinde bilgiyi daha bilinen bir hale getirmeye çalışmaktadırlar. "Teknoloji ürünleri" teması içerisinde katılımcıların ifadesi olan telefon kelimesi yine nesnelleştirme, soyut olan teknoloji ürünleri kategorisine katılımcılar tarafından somut bir ifade olduğu söylenebilir. "Paylaşmak" teması içerisinde katılımcıların en fazla tekrar ettiği kelime "selfie çekmek" olmuştur. Günümüzde bireyler arası paylaşım, dilsel yaygınlığı olmuş "selfie çekmek" kelimesi ile ilişkilendirilmektedir. Yabancı bir kelime olarak topluma karışmış olan "selfie çekmek" ibaresi, Türkçe bir kelime olan paylaşmak ifadesiyle adeta, demirleme kavramıyla ilişkilendirilmiştir. Yöntem olarak tercih ettiğimiz içerik analizi yöntemiyle de konu başlığını ayrıntılı bir şekilde ifade etmeye çalıştık. Sosyal bilimler alanında sıklıkla kullanılan bir teknik olan içerik analizi ile insan davranışları üzerinde dolaylı yollardan çalışma şansı yakalanmaktadır (Büyüköztürk vd., 2011: s. 269). Günümüzde medyanın toplum üzerindeki etkisi, iletişim araçlarının artması ve etkin bir biçimde kullanılması sosyal temsillerle ilgili merakı artırmaktadır (Narter, 2017: s. 362). İnternet ve beraberinde medya araçları, toplumla etkileşime girdiği için ve özellikle sosyal temsiller kuramı literatüründe internet bağımlılığı çalışmalarının olmaması bu araştırma konusunun belirlenmesinde çıkış noktası olmuştur. Araştırma hipotezini destekler nitelikte, toplum içerisinde yer alan bireyler için internet bağımlılığı kavramı ve sosyal temsiller kuramı arasında bir ilişkinin olduğu ve araştırma amacımız doğrultusunda, araştırma problemlerimizde aradığımız toplum içerisinde yer alan insanlar arasında internet bağımlılığının sosyal temsillerinin neler olduğu ve yine toplum içerisinde yer alan insanların internet bağımlılığına ilişkin sosyal temsillerinin birbirlerinden farklılaştığı veya örtüştüğü noktalar açıklanmaya çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

- Aktaş, V., Cirhinlioğlu, F., & Özkan, B. (2004). Türk Örneğinde Avukat Olan ile Olmayanların Adalete ve Türkiye'deki Hukuk Sistemine İlişkin Sosyal Temsilleri. *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 21(2), 61-80.
- Arısoy, Ö. (2009). İnternet Bağımlılığı ve Tedavisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 55-67.
- Arkonaç, S. A. (2010). Kolektif Bilinç/ Kolektif Temsiller: Wundt ile Durkheim. *Sosyoloji Dergisi*, 3(21), 103-113.

- Bağatarhan, T., & Siyez, D.M. (2017). Programs for Preventing Internet Addiction during Adolescence: A Systematic Review. *Addicta: The Turkish Journal on Addictions*, 4(2), 257- 265.
- Balcı, Ş., & Gülnar, B. (2009). Üniversite Öğrencileri Arasında İnternet Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılarının Profili. *Selçuk Üniversitesi İletişim Fakültesi Akademik Dergisi*, 6(1), 5-22.
- Batıgün- Durak, A., & Hasta, D. (2010). İnternet Bağımlılığı: Yalnızlık ve Kişilerarası İlişki Tarzları Açısından Bir Değerlendirme. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 213- 219.
- Bilgin, N. (2013). *Tarih ve Kolektif Bellek*. Bağlam Yayınları: İstanbul.
- Bilgin, N. (2016). *Sosyal Psikoloji Sözlüğü Kavramlar, Yaklaşımlar*. Bağlam Yayınları: İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Pegem Akademi Yayınları: Ankara.
- Caplan, S. E. (2002). Problematic internet use and psychosocial well-being: development of a theory based cognitive behavioral measurement instrument. *Computers in Human Behaviour*, 18(5), 553-575.
- Cengizhan, C. (2005). Öğrencilerin Bilgisayar ve İnternet Kullanımında Yeni Bir Boyut: "İnternet Bağımlılığı". *Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi*, 22, 83- 98.
- Cesur, S. (2006). 17 Ağustos Depremiyle İlgili Sorumluluk Atıfları. *Psikoloji Çalışmaları Dergisi*, 43-67.
- Cirhinlioğlu, F. G., Aktaş, V., & Özkan, B., Ö. (2006). Sosyal Temsil Kuramına Genel Bir Bakış. *Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 30(2), 163-174.
- Çakmak, S., & Tamam, L. (2018). Kumar Oynama Bozukluğu: Genel Bir Bakış. *Journal of Dependence*, 19(3), 78-97.
- Çetin, M., & Asıl, S. (2018). Sosyal Temsiller Kuramı Bağlamındaki Kriz Olgusunun Değerlendirilmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(3), 6- 28.
- Dost, A., Doğan, A., & Huyar, D. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı. *Ordu Üniversitesi Hemşirelik Çalışmaları Dergisi*, 4(3), 393- 401.
- Ekşi, F., & Ümmet, D. (2013). Bir Kişilerarası İletişim Problemi Olarak İnternet Bağımlılığı ve Siber Zorbalık: Psikolojik Danışma Açısından Değerlendirilmesi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(25), 91-115.
- Erses, T., & Müezzın- Emre, E. (2018). İnsani Değerler Psiko-Eğitim Programının Ergenlerde İnternet Kullanımına Etkisi. *International Journal of Humanity and Education*, 4(7), 313-326.
- Ertürk, H. (2018). *Rüyaların Sosyal Temsilleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Gosling, S. D., & Mason, W. (2015). İnternet Research in Psychology. *The Annual Review of Psychology*, 66, 877- 902.
- Göz, İ. (Ed.). (2021). *Psikolojide Araştırma Yöntemleri*. Nobel Yayınları: Ankara.
- Griffiths, M. (1999). Internet Addiction: Fact or Fiction?. *The Psychologist*, 12(5), 246-250.
- Kösegil, E. (2022). *Social Representations of Food and Healthy Eating During Covid-19 Pandemic*, Doktora Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Menkü, M. U. (2006). *Kalite Algısının Sosyal Temsilleri*. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Moscovici, S. (2001). *Social representations explorations in social psychology*. New York University Press: New York.
- Moscovici, S. (2008). *Psychoanalysis: Its image and its public*. Polity.

- Narter, M. (2003). Deliliğin Sosyal Temsilleri. *İstanbul Üniversitesi Sosyoloji Dergisi*, 3(7), 23-70.
- Narter, M. (2004). Sağlık ve Hastalığın Sosyal Temsilleri. *Psikoloji Çalışmaları*, 24, 57-74.
- Narter, M. (2012). *Türkiye’de Psikanalizin Sosyal Temsilleri*. Bağlam Yayınları: İstanbul.
- Narter, M. (2017). Günlük Hayat ve Medyada Psikanalizin Sosyal Temsilleri. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 5, 357-387.
- Öner, B. (2002). Sosyal Temsiller. *Kriz Dergisi*, 10(1), 29-35.
- Özkaya, M.N. (2021). *Social Representations of Digital Games*. Yüksek Lisans Tezi, Bahçeşehir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Şah, U. (2009). *Türkiye’deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere İlişkin Sosyal Temsilleri ve Homofobi*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Şah, U. (2011). Türkiye’deki Gençlerin Cinsel Yönelimlere Karşı Sosyal Temsilleri. *Türk Psikoloji Yazıları*, 14(27), 88-99.
- Şenormancı, Ö., Konkan, R., & Süngür, M. Z. (2010). İnternet Bağımlılığı ve Bilişsel Davranışçı Terapisi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 11, 261- 268.
- Üzelgün, M. A. (2015). Sosyal Temsil Çalışmaları İçin Sistematik Bir Yöntem Olarak Argüman Analizi. *Psikoloji Çalışmaları*, 35(2), 71- 92.
- Web: We are social [Digital 2022: Turkey — DataReportal – Global Digital Insights](https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey)
<https://datareportal.com/reports/digital-2022-turkey>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık: Ankara.

GENİŞLETİLMİŞ ÖZET: Bu araştırmanın amacı, internet bağımlılığı kavramının sosyal temsillerine ulaşmaya çalışmaktır. Literatür incelendiğinde sosyal temsiller kuramı, toplum içindeki bireylerin daha öncesinde aşına olmadıkları yeni kavramları sağduyu bilgisi dahilinde anlama, açıklama, bilindik hale getirme çabalarının sonucu olarak yorumlanmaktadır. Burada yer alan bilgi kaynakları, geleneksel olarak gündelik hayatın içinde bulunan sağduyu bilgisi (common sense knowledge) ile bilimsel bilginin (scientific knowledge) dönüşerek sosyal bilginin (social knowledge) popülerleşmesi sonucunda aktarılan sosyal temsiller kuramı (social representation theory) içerisinde işlenen bilgi türleridir. Burada bahsi geçen sağduyu bilgisi ve bilimsel bilginin karşı karşıya gelmesiyle oluşan bilginin niteliği bu çalışmanın genel temasını referans almaktadır. Toplumsal süreçler ve değişimleri anlamak için, çeşitli olguların gündelik konuşmalar içerisinde nasıl anlamlandırılıp tekrar nasıl şekil aldığını incelemenin önemli olduğu söylenebilir. Sosyal Temsiller Kuramı, toplumda psiko-sosyal çalışmalar için sosyal psikolojik bir yapı sunar ve sosyal psikoloji alanı içinde olguların, süreçlerin anlaşılabilmesi için mevcut tarihsel, kültürel, makro-sosyal koşullar olması gerekir (Şah, 2009). Sosyal temsiller kavramı, sosyal bilimlerin alt alanları içerisinde disiplinler arası bir öneme sahip olmakla birlikte özellikle sosyal psikoloji perspektifinden ele alınarak çalışmalara konu olmaya devam etmektedir. Literatürde Moscovici’ye göre, sosyal temsiller sosyal etkileşim sürecinde şekillenen ve bireylerin dünyayı anlama ihtiyacını karşılamaya çalışan anlam kalıpları olarak ifade edilebilir. İnternet bağımlılığı (internet addiction) kavramı psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji, psikiyatri ve diğer disiplinlerle ortaklaşa çalışılabilen bir boyutta, internet bağımlısı bireylerin toplumun bir parçası olması sebebiyle sosyal bir olgu niteliği taşıdığından bahsedilebilir. Araştırmada internet bağımlılığı sosyal etkileşimler içerisinde inşa edilen sosyal bir olgu olarak ele alınmaya çalışılmıştır. Bu çalışmada toplumsal bilgi havuzuna yeni katılmamasına rağmen, toplumu etkilemeye devam ettiği ve ileriki yıllarda etkilemesi düşünülen “internet bağımlılığı” kavramının ve bu bağlamda sosyal temsiller kuramına göre toplum içerisindeki bireyleri incelemesi amaçlanmaktadır. İnternet bağımlılığı kavramı Türkiye’deki toplumsal yapı için tümüyle yeni bir kavram değildir. Ama geçmiş deneyim, düşünceler bütün toplumları etkilemeye devam edebilir. Sosyal temsillerin oluşumu, toplumsal bilgi havuzunda yerlerini alması uzun bir sürece yayılır, söz konusu bu

sosyal temsiller süreç boyunca gündelik bilgi akışını etkilemeye devam ederken yeni bilgiler ile de etkileşime girebilirler. "İnternet bağımlılığı" kavramının toplum içerisindeki süreci de benzer bir durumda olduğundan bahsedilebilir. Yaşadığımız bu toplum içerisinde, "internet bağımlılığı" kavramına yönelik bir takım sosyal temsiller oluşmuş olsa bile bu sürecin devam ettiği, söz konusu bu sosyal temsillerin şekillendiği böylelikle gündelik bilgiyi etkileşimde olduğu bir sürecin devam ettiği yorumu yapılabilir. Literatür incelemesine göre internet bağımlılığı ve sosyal temsiller kuramı alanında araştırma boşluğu olmasına dikkat edilerek, bu çalışma ile toplumun bir parçası olan bireylerin internet bağımlılığı kavramına ilişkin sosyal temsillerin incelenmesi amaçlanmaktadır. İnternet uygulamalarında yer alan her yenilik, kullanıcıları özellikle de genç bireyleri teknolojiye ve internete bağımlı hale getirmektedir. Günümüzde dünya nüfusunun yaklaşık %40'ının hayatında yer alan internet, her geçen gün kullanımı artarak, kullanıcıların günlük hayatında yer almaktadır (Gosling ve Mason, 2015). Şimdilerde internet sayesinde sağlık, ticaret, zoom toplantıları, sosyo-kültürel faaliyetler, eğitim, alışveriş vb. toplum içerisinde işlevselliği arttıracak birçok eylemi kolaylaştırdığından bahsedilebilir. İnternet kullanıcılarına aile, okul, iş, ev, romantik ilişki sorumluluklarını unutturan, teknoloji devriminin, toplum gözünden değerlendirildiğinde bir psikopatolojik örüntü olup olmadığının araştırılması gerektiği yorumu yapılabilir. İnternet bağımlılığı konusu literatürde psikoloji, sosyal psikoloji, sosyoloji, psikiyatri vb. disiplinler arası çalışmalara konu olabildiği için bağımlılık teşhisi almış bireylerin toplumun bir parçası olması, konunun sosyal bir olgu olup, sosyal temsiller aracılığıyla araştırılmasının önemli olduğu çıkarımı yapılabilir. Toplumsal süreçleri ve değişimleri anlamak adına, çeşitli kavramların gündelik konuşmalarda nasıl karşımıza çıktığını, anlamlandırıp tekrar gözden geçirip, inceleyerek yorumlamak ise önemli bir yöntemdir. Bu çalışma, "internet bağımlılığı" kavramına yönelik sosyal temsilleri incelemeyi amaç edinmiştir. Bu süreçte toplum gözünden internet bağımlılığını anlamak, anlamlandırmak ve kişilerarası kurulan iletişimdeki yerini kavramak gibi önem arz eden noktaların olduğu ifade edilmiştir. Literatür incelemeleri sonucunda internet bağımlılığı kavramının sosyal temsiller kuramı aracılığıyla herhangi bir inceleme olmadığı yönündedir. İnternet bağımlılığının araştırıldığı bu tür çalışmaların artması özellikle genç yetişkinlerin interneti yoğun şekilde kullandığı günümüz çağında bilinç kazandırmaya ve bilgilendirmeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

EXTENDED ABSTRACT: The aim of this research is to try to reach the social representations of the concept of internet addiction. When the literature is examined, the theory of social representations is interpreted as the result of the efforts of individuals in the society to understand, explain and make familiar new concepts that they were not familiar with before. The information sources included here are the types of information that are processed in the social representations theory, which is transmitted as a result of the popularization of social knowledge by transforming common sense knowledge and scientific knowledge, which are traditionally found in daily life. The quality of the knowledge that is created by the confrontation of common sense knowledge and scientific knowledge mentioned here takes the general theme of this study as a reference. In order to understand social processes and changes, it can be said that it is important to examine how various phenomena are interpreted and reshaped in daily conversations. Social Representation Theory offers a social psychological structure for psycho-social studies in society, and there must be existing historical, cultural, macro-social conditions in order to understand the phenomena and processes in the field of social psychology (Şah, 2009). Although the concept of social representations has an interdisciplinary importance within the sub-fields of social sciences, it continues to be the subject of studies, especially from the perspective of social psychology. According to Moscovici in the literature, social representations can be expressed as meaning patterns that are shaped in the process of social interaction and try to meet the need of individuals to understand the world. The concept of internet addiction can be mentioned in a dimension that can be studied in cooperation with psychology, social psychology, sociology, psychiatry and other disciplines, and it can be mentioned that internet addicted individuals are a social phenomenon because they are a part of society. In the research, internet addiction has been tried to be

handled as a social phenomenon built within social interactions. "According to Moscovici (1984), the past experiences and thoughts in the society do not disappear, on the contrary, they continue to be active, changing and transforming and affecting the society." (cited in Şah, 2009) Thus, although some concepts, ideas are not new information in the community, they continue to take place in the daily flow of information and to influence and shape the society through representations. In this study, it is aimed to examine the concept of "internet addiction", which continues to affect the society and is thought to affect the society in the coming years, and in this context, the individuals in the society according to the theory of social representations, although it is not newly added to the social information pool. The concept of internet addiction is not a completely new concept for the social structure in Turkey. But past experience, thoughts can continue to affect all societies. The formation of social representations takes a long time to take their place in the social information pool, these social representations can interact with new information while continuing to affect the daily information flow throughout the process. It can be mentioned that the concept of "Internet addiction" is in a similar situation in the society. In this society we live in, it can be interpreted that even if there are some social representations for the concept of "internet addiction", this process continues, that these social representations are shaped and thus a process in which daily information interacts. Considering that there is a research gap in the field of internet addiction and social representations theory according to the literature review, this study aims to examine the social representations of individuals who are a part of the society regarding the concept of internet addiction. Every innovation in internet applications makes users, especially young people, dependent on technology and internet. The internet, which takes place in the lives of approximately 40% of the world's population today, is taking place in the daily life of users with increasing use day by day (Gosling & Mason, 2015). Nowadays, thanks to the internet, health, trade, zoom meetings, socio-cultural activities, education, shopping, etc. It can be said that it facilitates many actions that will increase functionality in society. It can be interpreted that the technology revolution, which makes internet users forget their family, school, work, home and romantic relationship responsibilities, should be investigated whether it is a psychopathological pattern when evaluated from the perspective of society. The subject of internet addiction is discussed in psychology, social psychology, sociology, psychiatry, etc. in the literature. Since it can be the subject of interdisciplinary studies, it can be deduced that individuals diagnosed with addiction are part of the society, that the subject is a social phenomenon and that it is important to investigate it through social representations. In order to understand social processes and changes, it is an important method to interpret how various concepts appear in daily conversations, by reconsidering and examining them. This study aimed to examine the social representations of the concept of "internet addiction". In this process, it has been stated that there are important points such as understanding and making sense of internet addiction from the eyes of the society and grasping its place in interpersonal communication. As a result of the literature review, there is no examination of the concept of internet addiction through the theory of social representations. It is thought that the increase in such studies investigating internet addiction will contribute to raising awareness and informing, especially in today's age where young adults use the internet intensively.